

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 25 ■ אייר תשנ"ב ■ מאי 1992

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה של ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד יאיר בן-דוד
המערכת: אבן גבירול 30, תל-אביב 64078

קוראים יקרים,

אחת מתופעת-הלוואי של מיתון כלכלי, בכל תקופה שהיא, היא עלייה במספר ההפרות של "כללי המשחק" המחייבים, או המקובלים, במערכת נתונה.

התופעה הזו לא פסחה, לצערנו, גם על מקצוע עריכת הדין. ההאטה במשק בעת האחרונה מתבטאת לא רק ב"קיטורים" הדדיים בין חברינו למקצוע, אלא גם בהיקף ובמהות התלונות המגיעות לשולחן ועדת האתיקה. כמה דברים אמורים:

א. "חטיפת" לקוחות מחבר אחד לשני;

ב. תחרות בלתי הוגנת, המתבטאת בין השאר בהפחיתו ניכרת של תעריפי שכר הטירחיה מתחת למינימום הקבוע בכללים;

ג. שימוש בדרכים פסולות להשגת תיקים ולקוחות, בין השאר בדרך של ניצול כלי התקשורת לעשיית פרסומת אסורה;

ד. חוסר הקפדה על זכויות עמיתים למקצוע, וכמלים אחרות – קבלת לקוחות שבעבר טופלו ע"י עורכי דין אחרים, בלי לבקשם להציג כתבי שחרור ומבלי שיוסדר נושא שכר הטירחיה שהם נשאו חייבים לאותם עורכי דין.

לעיתים, ההתדרדרות חורגת מולת-אמות האתיקה המקצועית ומתבטאת גם בביצוע עבירות פליליות, אם על-ידי אי מילוי חובות לרשויות המס, אם במשיכת שיקים ללא כיסוי ואם במעשים אחרים.

אין צורך לחזור ולומר כי מעשים כאלה לא רק מכבידים על עבודת ועדת האתיקה, אלא גם פוגעים בדמותם של עורכי הדין בציבור הרחב. על-אף שמדובר בקבוצת חברים קטנה יחסית, הרי הרושם הנוצר מטיל כתם על כלל החברים.

עם כל ההבנה שאפשר לניס לעזרת אותם חברים אשר מצבם הכלכלי אינו איתן, והם נתונים במאבק

יומיומי של קיום והכנסה, הרי שאין להשלים עם תוצר-הלוואי הזה של מצב המשק. חברה מתוקנת נמדדת בהתנהגותה ובטוהר מידותיה לא רק בימי רווחה, אלא דווקא בימי מצוקה, ביחוד כאשר עיניהם של בעלי מקצוע אחרים, הסובלים גם הם מהמצב, נשואות אל עורכי הדין.

הבה נשתדל כולנו גם בעתות שכאלה לכבד איש את עמיתו, איש את לקוחו, וכמובן גם את כללי האתיקה המקצועית. אם כך ננהג, בטוחני שנצליח להתגבר על הקשיים הזמניים ולהגיע - יחד עם המשק כולו - לימים טובים יותר, תוך שמירה על טוהר המחנה ושמירת הטוב.

שלכם בברכה,
עמוס נצר, עו"ד
יו"ר ועדת האתיקה

פסק-דין

טענת עורך-דין כנגד כשרותו של הסכם שהוא עצמו ערך

העובדות: על פי כתב הקובלנה, ייצגה הנאשמת, עורכת דין ותיקה, חברה מסחרית (להלן - חברה א') כמו"מ ובעריכת הסכם להפסקת שיתוף פעולה עם חברה שניה (להלן - חברה ב'). ההסכם כלל סעיף שכותרתו "אי תחרות", ועל פיו התחייבו שתי החברות שלא להתחרות זו בזו, בתחומים מסויימים, למשך תקופה קצובה.

במועד כלשהו לאחר חתימת ההסכם ביקשה חברה א' היא לקוחתה של הנאשמת, לעסוק בתחומים, אשר לפי ההסכם יוחדו לחברה ב'. הנאשמת פנתה בשם החברה לממונה על ההגבלים העסקיים וטענה

בפניו כי סעיף "אי התחרות" שבהסכם הינו בטל בהיותו "הסדר כובלי".

בעקבות פניית הנאשמת, קבע הממונה על ההגבלים העסקיים כי הסעיף הני"ל להסכם אכן בטל, בהיותו הסדר כובלי.

בעקבות תלונה שהגישה חברה ב' כנגד הנאשמת לוועדת האתיקה, הוגשה נגד הנאשמת קובלנה לכית הדין המשמעתית ובה היא הואשמה בעבירה על סעיף 15 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשס"ו 1986, הקובע כדלקמן:

"עורך דין שעורך מסך או השתתף בעריכתו. או שטיפל בעסקה או שהשתתף בטיפול בה, לא ימנע לאחר מכן ער כשרות המסך או העסקה. ולא יצג אדם שעניינו מחייב. באופן סביר. מעוה כאמור".

כמו כן יוחסה לנאשמת בקובלנה עבירה על סעיף 361(3) לחוק הלשכה, דהיינו, עשיית מעשה שאינו הולם את מקצוע עריכת הדין.

הנאשמת הודתה בעובדות שיוחסו לה, ועל בסיס הודאתה זו היא הורשעה.

בטיעונים לעונש ביקש ב"כ הקובל מבית הדין להחמיר עם הנאשמת, על-אף העדר הרשעות קודמות, וזאת עקב ההיבטים הציבוריים של העבירה. "אין המדובר במקרה של רשלנות גרידא או שיכחה, אלא בפעולה נמשכת, שכן ברגע שנודע לנאשמת כי יש חשש לכאורה להגבל עסקי, יכולה הינה להמנע מלהמשיך מלטפל בנושא ולהעבירו לעויד אחר. תחת זאת הנאשמת פנתה בריש גלי וביקשה לבטל את ההסכם שעשתה.... אם לא יוטל עליה עונש חמור יוצר הרושם שעורכי דין יכולים לעשות פעולות מסויימות, תוך ידיעה שאחר כך יתכחשו להם, דבר שאינו מקובל על הלשכה".

לעומתו, טען ב"כ הנאשמת כי "המדובר במקרה נדיר וכי העבירה בוצעה בחוסר תחכום, דבר המעיד על תום לב ללא כוונת זדון. הרי יכולה היתה החברה עצמה לפנות לממונה על ההגבלים העסקיים, ישירות או דרך עו"ד אחר. המדובר בכשלון טכני וללא כוונת זדון".

החלטת בית הדין: בהחליטו לגזור את דינה של הנאשמת לקולא, אומר בית הדין: "אנו מאמינים לנאשמת כי המדובר בכשלון חד-פעמי שנעשה מתוך חוסר מודעות לכלל 15 לכללי האתיקה המקצועית. התרשמונו כי לא בזדון היתה פנייתה לממונה על ההגבלים העסקיים, שכן יכולה היתה לבקש מלקוחותיה לפנות לממונה על ההגבלים להשבת אותה תוצאה שהושגה. עם זאת, צודק ב"כ הקובל בטענתו כי על הציבור להתייחס בכבוד למקצוע עריכת הדין ולא יתכן שעורך דין אשר השתתף בעריכת הסכם ינסה לאחר מכן להביא לביטולו.

"בהתחשב בכך שזוהי הרשעתה הראשונה של

הנאשמת לאחר 20 שנות עריכת דין ובהתחשב בכך כי אנו סבורים שהנאשמת הפיקה את הלקח ממעידה חד פעמית זו, אין אנו סבורים שיש למצות עמה את הדין כבקשת ב"כ הקובל. אשר על כן אנו מטילים על הנאשמת עונש של אזהרה, ומחייבים אותה בתשלום הוצאות המשפט ללשכה בסך של 1,500 ש"ח.

כמו כן אנו מצויים על פרסום פסק הדין ללא ציון שם הנאשמת".

בד"מ ת"א 79/91; בהרכב: עו"ד צבי רפפורט - אב"ד; עו"ד עידו זיבון ועו"ד דוד זעואל; מס"ד מיום 11.5.92.

עו"ד והתקשורת

עו"ד המדווה על פסק-דין

יכלול בדיווחו גם את שמות

ב"כ הצדדים שהופיעו בתיק

עו"ד דניאל מלכא פנה לוועדת האתיקה בהצעה לקבוע הנחייה לגבי העברת פסקי דין או דיווח עליהם על ידי עורכי דין לכלי התקשורת. במכתבו כתב עוה"ד:

"בעת האחרונה מתפרסמים בעיתונים שונים תמציות של פסי"ד והלכות שנקבעו ע"י בית המשפט בנושאים שונים. לעיתים הדיווח נעשה ע"י עו"ד, כאשר בדי"כ המדובר בעו"ד הדיוע כמתמחה באותו הנושא.

הבעיה במרבית הדיווחים (לפחות בעיתון "הארץ" שאותו אני קורא), היא כי עורכי הדין המדווחים על פסקי הדין אינם טורחים לציין את שמות עורכי הדין שטענו לצדדים באותו מקרה.

לדעתי, התנהגות חברית מחייבת במקרים כאלה את עוה"ד המדווחים לתקשורת לציין את ב"כ הצדדים משום שה"קדימי" על פסה"ד שייך בחלקו לעוה"ד שטענו בשם הצדדים.

בנוסף, אי ציון שמות עוה"ד שהופיעו בתיק יכול ליצור את הרושם, כי אותו עו"ד שדיווח על פסה"ד הוא זה שהופיע בדיון והוא שזכה לקבל את פסה"ד התקדימי, בעיקר כאשר הוא מוכר כמי שמתמחה באותו תחום משפטי.

לכן הצעתי היא שתצא הנחייה מאת ועדת האתיקה, הקובעת שעו"ד חייב לציין את שמות ב"כ הצדדים בדיווח שלו על פסי"ד באמצעי התקשורת השונים."

ועדת האתיקה, אשר קיימה דיון בהצעה זו, החליטה להצטרף אליה, כמובן תוך הפניית תשומת לב החברים כי הדיווח לכלי התקשורת צריך להעשות תוך הקפדה על כללי האתיקה בעניין המנגות מפרסומת אסורה.

האם "לקוח" הוא גם מי שמבקש לשכור שירותי עו"ד עבור אדם אחר?

העובדות: "לפני חודשים מספר", כותב עורך דין לוועדת האתיקה, "נתבקשתי על-ידי שניים לייצג אדם העצור ע"י המשטרה. השניים נפגשו עמי במשרדי וביקשו לשכור את שירותי, ואני הסכמתי לכך. נישגתי לשוחח עם העציר, ובמהלך פגישתנו הוא טען כי לעת עתה אינו נזקק לשירותי, שכן הובטח לו כי ישוחרר למחרת היום, ולפיכך חזרתי למשרדי כלעומת שבאתי.

"לימים, במסגרת חקירה משטרתית, נתבקשתי על-ידי חוקר המשטרה לאשר כי השניים שכרו את שירותי כדי שאפגש עם העציר ואייצג אותו במידע הצורך. השבתי לחוקר כי השניים הם לקוחותי ומטבע הדברים קיים חסיון ביחסים שביני לבנים, ולפיכך אני מנוע מלמסור אינפורמציה שהושגה במסגרת יחסים אלה.

"אך בכך לא נסתיימה הפרשה. לאחרונה הוסף שמי רשימת עדי התביעה, בכתב האישום שהוגש נגד אותו עציר, ומגמת הפרקליטות היא שאאשר את עובדת היות השניים במשרדי ואת תוכן השיחה שנסבה ביני לבנים בעניין ייצוגו של האיש אליו נשלחתי.

"לדעתי, השימוש שמבקשת התביעה לעשות כעורכי דין מהווה פגיעה חמורה בחסיון ובמעמד המקצוע. לא יעלה על הדעת לזמן עורך דין להעיד כעד תביעה כאשר פנייה אליו נעשית מתוקף מקצועו, שלא לדבר חלילה על מצב בו הכרעת דין שמרשיעה נאשם תסתמך על עובדה שעורך דין אישר, וליתרה בשיחה שקיים הלקוח עם עורך דינו. לצערי, טרם הומצא מכשיר שיכול למיין פניות כאלה ועל פיו יחליט עורך הדין למי מהן להענות ולמי לא. יתר על כן, בתחום הפלילי רוב רובם של הפניות לייצג נעשות על ידי בני משפחה או חבריו של העצור וזאת כדבר של שיגרה.

"דרישת התביעה עלולה להשמיט את הבסיס מתחת למקצוע עריכת הדין ובמקרה הספציפי לגרום לפגיעה מיידית בפרנסתי, ולו רק מהטעם שהנני אמור להעיד כנגד לקוחותי. מחר עשויים אנו להשאל האם אלה שביקשו אותנו לייצג אחרים התוודו בפנינו בביצוע עבירות, ואז נתבקש להעיד כנגדם בנין אימרה מפלילית.

"לדעתי, מי שדורך על מפתן משרד עורך דין ומגולל בפניו דבר כל שהוא, הרי שהחסיון חל עליו, ולא ייתכן למתוח קו מלאכותי, כפי שהתביעה מבקשת לעשות, לאמור: הלקוח הוא האיש שאליו נשלח עורך הדין ולא אלה שיצרו הקשר עם עורך הדין. במקרה הספציפי,

כאמור, סירב האיש אליו נשלחתי לקבל את שרותי, ולפיכך השניים הם לקוחותי היחידים."

חוות דעת ועדת האתיקה: הוועדה, שנתבקשה למסור את חוות דעתה לעורך הדין, שעניינו תלוי ונומד, הקדישה לנושא זה סדרה של דיונים, שבהם נדונה ולבונה הסוגיה מכל היבטיה. מן המידע שנאסף בוועדה מתברר, כי אין המדובר במקרה יחיד, וכי באחרונה התופעה של חקירת עורכי דין העוסקים בפלילים בנושאים הקשורים בעבודתם ולקשרים שבינם לבין לקוחותיהם, הולכת ונעשית נפוצה יותר ויותר.

לדעת הוועדה, בנסיבות שתוארו בפנייתו הנ"ל של עורך הדין, הפגישה בינו לבין השניים שביקשו לשכור את שירותיו כדי לייצג אדם אחר, ותוכן השיחה ביניהם, נופלים בגדר החסיון המקצועי כאמור בסעיף 90 לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א-1961, ולפיכך מנוע עורך הדין מלהעיד עליהם, כל עוד לא ויתרו השניים על חסיון זה.

עו"ד כבורר

האם בורר חליף רשאי לטפל בהמשך בוררות בטרם הוסדר שכ"ט הבורר הראשון?

העובדות: עורך דין התמנה לשמש כבורר במחלוקת בין שתי חברות מסחריות. בתוקף כך הוא קיים מספר דיונים ובמהלכם אף הוציא פסק-דין חלקי. במהלך הבוררות, נפתחו ע"י מי מהצדדים הליכים בביהמ"ש המחוזי, אשר במסגרתם ניתן צו להקפאת טיפולו של הבורר בבוררות זו. מאוחר יותר גם הוחלט ע"י ביהמ"ש למנות במקומו בורר חליף, שימשיך את הבוררות מהנקודה בה הוקפאה.

כיוון שעד לאותו שלב לא קיבל הבורר הראשון את מלוא שכרו, נקבע בהחלטת ביהמ"ש כי "אם לא יוסדר נושא שכר הבורר בין פרקליטי הצדדים כולם ובין הבורר הקודם, יכריע הבורר החדש גם בנושא זה."

הבורר הראשון פנה אל הבורר השני וביקשו שלא להתחיל בבוררות עד להשלמת שכר טירחתו, וזאת תוך הסתמכות על סעיף 27 לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986, הקובע כי "לא יקבל עורך דין, בידועין, עניין שהוא בטיפולו של עורך דין אחר, אלא אם כן עורך הדין האחר הסכים לכך בכתב..."

על כך ענה לו הבורר השני, כי מאחר ומונה לשמש כבורר ע"י בית המשפט, אין הנושא נופל בגדר סעיף 27 הנ"ל ואין הוא זקוק לאישורו או הסכמתו של הבורר הראשון על מנת להתחיל לדון בבוררות. עם זאת הבטיח כי אם הצדדים לא ישלמו את כל שכ"ט

הבורר הראשון מרצונם הטוב, יתמודד עם סוגיה זו בכואר לתת פסק בוררות במחלוקת - אך לא לפני כן. לאור המחלוקת בין שני הבוררים, התבקשה ועדת האתיקה להכריע בדבר העמדה הנכונה.

החלטת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, ככלל, עורך דין הפועל כבורר, בכשירותו זו, כפוף להוראות חוק הבוררות. במקרה הנדון, לאור ההליכים שנפתחו בביהמ"ש בעניין הבוררות, כפופים הבוררים גם להחלטת בית-המשפט. אם אחד מן הצדדים סבור כי החלטת בית המשפט שניתנה בעניין לא פורשה כהלכה, עליו לפנות בהליך מתאים לבית-המשפט - אך אין הנושא נבדד סמכותה של ועדת האתיקה.

ניגוד עניינים

עו"ד שערך הסכם גירושין מנוע מלייצג את ילדי הזוג בתביעה נגד אביהם

העובדות: עורך דין ייצג בני זוג נשואים לצורך עריכת הסכם גירושין בעיהם וסידור הגט. על פי הסכם הגירושין התחייב הבעל כלפי ילדיו לתת להם אחוז מסויים מפיצויי הפרישה שיקבל לכשיפרוש ממקום עבודתו. לימים, פרש הבעל מעבודתו אך התחמק ממילוי התחייבותו על-פי ההסכם. בפנייה לוועדת האתיקה שואל עורך הדין: "האם אני רשאי לייצג את הילדים (הקטינים) באמצעות אמם אפטרופסתם, כנגד אביהם, כאשר בתביעה כזו אין לדעתי כל ניגוד עניינים, באשר המדובר בילדים ובביצוע הסכם שנערך על ידי".

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, אין עורך הדין רשאי במקרה זה לייצג את הילדים בתביעה נגד אביהם, שכן יתכן כי תוך כדי טיפולו בעריכת הסכם הגירושין, נגע גם בנושא זכויות הילדים. מעבר לכך, אם הבעל השתתף בתשלום שכר הטיירה לעוה"ד, מנוע עוה"ד מלייצג נגדו גם בשל סיבה זו, ולפיכך עליו להעביר הטיפול בתביעת הילדים לעורך דין אחר.

עו"ד ומשרדו

ועדת האתיקה הארצית: אין להשתמש במשרד עו"ד כמען רשום של קונסול-כבוד

עורך-דין המשמש כקונסול-כבוד של מדינה זרה בישראל פנה בזמנו לוועדת האתיקה של מחוז ת"א

בשאלה, האם הוא יכול להשתמש במשרדו כמענו הרשום של הקונסול. ועדת האתיקה, שדנה בפנייה, קבעה בחוות דעתה ("עט ואתיקה" מס' 12) כי לאור לשונו הברורה של כלל 4 (א) לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986, אין משרדו של עורך דין יכול לשמש כל מטרה זולת עבודתו המקצועית.

מתברר, כי בין חברי הלשכה ישנה קבוצת חברים הנושאים בתארי קונסול-כבוד לצד עבודתם כעורכי דין פעילים. הללו ערערו על חוות דעת זו, ולפי בקשתם הועבר הנושא להכרעתה העקרונית של ועדת האתיקה הארצית, שלידי הוועד המרכזי של הלשכה. באחרונה פירסמה ועדת האתיקה הארצית את החלטתה בנושא. לאחר בדיקה מעמיקה, הגיעה גם היא להחלטה כי עורך דין אינו רשאי לנהל במשרדו משרד של קונסולית-כבוד.

פרסום ופרסומת

עורך דין רשאי לפרסם בעתונות דבר קיומו של ספר שנכתב על ידו

העובדות: עורך דין העומד להוציא לאור ספר מפרי עטו פנה לוועדת האתיקה בשאלות הבאות:

(א) האם מותר לי לפרסם את דבר קיומו של הספר בעתונים ובשאר כלי התקשורת;

(ב) האם מותר שהפרסום יכלול את מספר הטלפון וכתובת משרדי;

(ג) האם מותר שהפרסום יכלול את שמי, כמי שכתב את הספר;

(ד) האם הוצאת הספר בעצמי, בין כאופן פרטי ובין ע"י הקמת חברה בע"מ למטרה זו, תיחשב כעיסוק ב"עסקי מסחר" /או תהווה הפרה כלשהיא של כללי האתיקה?

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, עו"ד רשאי לפרסם באמצעי התקשורת דבר קיומו של ספר, שנכתב על ידו, תוך ציון שמו כמחבר הספר. עם זאת, אין עוה"ד רשאי לציין בפרסום את כתובת משרדו - אלא להסתפק בציון תא-דואר.

אשר לאופן הוצאת הספר, הרי הוצאתו באופן פרטי מותרת, אולם הקמת חברה בע"מ למטרה זו תיחשב כעיסוק בעסקי מסחר, ושיווק הספר באמצעות החברה הזו תהווה פעולה המוגדרת כעסקי מסחר, שהיא אסורה על עורך-דין על פי כללי האתיקה. על כן עורך-הדין מחבר הספר יוכל להיות רק בעל מניות בחברה כזו, להבדיל מכהונה מניהלית מכל סוג בה.